

ارتباط بین سود حسابداری و سود حسابرسی شده پایان دوره و میان دوره

با قیمت سهام

رویا دارابی* ایرج خوش خلق**

تاریخ دریافت: ۱۳۹۰/۰۳/۲۸ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۰/۰۶/۰۳

چکیده

در این تحقیق رابطه بین سود حسابداری و سود حسابرسی شده پایان دوره و میان دوره با قیمت سهام شرکت‌های پذیرفته شده در بازار اوراق بهادار تهران در بین سال‌های ۱۳۸۱ الی ۱۳۸۷/۴/۳۱ مورد بررسی قرار گرفته است. اهداف تحقیق حاضر بررسی رابطه سود حسابداری و سود حسابرسی سالیانه بر قیمت سهام شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار و ارزیابی تأثیر سود حسابداری تحقیق یافته و سود حسابرسی شده میان دوره بر قیمت سهام شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار است. تعداد ۳۱ شرکت با توجه به اطلاعات موجود به عنوان نمونه انتخاب شده‌اند. این تحقیق از نظر ماهیت موضوع کاربردی و از نوع تحقیقات توصیفی محسوب می‌گردد و با ابزار سنجش همبستگی به تشریح رابطه میان متغیرهای سود حسابداری و سود حسابرسی شده پایان دوره و میان دوره (متغیرهای مستقل) و قیمت سهام (متغیر وابسته) با استفاده از آزمون ضریب همبستگی پیرسون می‌پردازد. نتایج تحقیق نشان می‌دهد سود حسابرسی شده پایان دوره از نظر سرمایه‌گذاران در بازار از اهمیت بیشتری برخوردار است. همچنین سود حسابرسی شده پایان دوره از سود تحقیق یافته اعلامی میان دوره‌ای شرکت‌ها در بین سال‌های مورد مطالعه بیشتر مورد توجه سرمایه‌گذاران بوده است.

واژه های کلیدی: سود حسابداری، سود حسابرسی شده، ارزش شرکت، قیمت سهام.

* استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب، مسئول مکاتبات. Royadarabi110@yahoo.com

** کارشناس ارشد حسابداری.

۱- مقدمه

تحولات اخیر در جهان امروزی، اقتصاد کشورها را از حالت ملی و منطقه‌ای به سمت جهانی شدن سوق می‌دهد. رشد و توسعه اقتصادی و تداوم آن از مباحث مهم و جنجالی به ویژه در کشورهای در حال توسعه است. در این راستا تجهیز و تخصیص بهینه سرمایه، اصلی‌ترین و مهم‌ترین وظیفه بازارهای مالی در کشور محسوب می‌گردد. به طور کلی کارکردهای مهم بازارهای مالی، جذب وجوه مازاد جامعه و هدایت آن به سمت بخش‌های تقاضا کننده این وجوه می‌باشد که در نهایت به رشد و توسعه اقتصادی می‌انجامد. بازار سرمایه که نماد آن بورس اوراق بهادار است بخشی از بازارهای مالی را تشکیل می‌دهد که تأمین کننده وجوه مالی بلند مدت شرکت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی است. شرکت‌ها برای تأمین مالی، ممکن است اقدام به انتشار اوراق سهام جدید و عرضه آن پس از طی مراحل پذیرش در بورس اوراق بهادار به عموم نمایند که از این طریق از منابع مطمئن و ارزان قیمت بازار سهام در جهت ارتقای سرمایه خود بهره‌مند خواهند شد.

از این رو توجه به بازار سرمایه و توسعه آن همراه با ایجاد کارایی در این بازار باید بیشتر مورد تاکید قرار گیرد. در حال حاضر در ایران با توجه به سیاست‌های اخیر دولت در زمینه خصوصی سازی و تاکید بر اجرای اصل ۴۴ قانون اساسی و تسریع و تداوم آن، گام‌های مؤثری برداشته شده است. عملکرد سازمان بورس اوراق بهادار در طی سال‌های اخیر مثل تسریع پذیرش شرکت‌ها، ایجاد تالار فرعی و طبقه‌بندی جدید شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار، ایجاد بورس‌های منطقه‌ای، ملزم نمودن شرکت‌ها به ارائه کلیه اطلاعات تأثیرگذار بر تصمیم سرمایه گذاران در راستای شفاف سازی اطلاعات و به خصوص نظارت بر سود اعلام شده شرکت‌ها مؤید این موضوع می‌باشد.

بنابراین توسعه و کارایی بازار در گرو شناخت دقیق و مطالعات موشکافانه و استفاده از تجربیات سایر بازارهای مالی در کشورهای مختلف می‌باشد. بازار مالی ایران،

که در حال حاضر منحصراً در سازمان بورس اوراق بهادار تهران متبلور است، جوان و در آغاز راه دست‌خوش فراز و نشیب‌های شدید است. ایجاد ثبات و تعادل در این بازار، انجام تحقیق‌ها و مطالعه‌هایی را پیرامون متغیرهای حاکم بر آن در پرتو شرایط خاص اعتقادی- فرهنگی و اقتصادی- سیاسی طلب می‌کند. در سال‌های اخیر شاهد افت و خیزها و نوسانات متعددی در قیمت سهام شرکت‌های پذیرفته شده در این بازار بوده‌ایم. یکی از مشکلات اساسی این بازار قیمت گذاری است. متغیرهای متعددی اعم از اقتصادی، مالی و روانی قیمت‌های سهام و سایر اوراق بهادار مورد معامله در این بازار را تحت تأثیر قرار می‌دهند که سهم هر یک از این عوامل به درستی مشخص نبوده و برای شناخت آثار این عوامل و متغیرها لازم است مطالعات و تحقیقات وسیع و دامنه داری انجام شود.

از دیدگاه اطلاعاتی سود شرکت نتیجه فعالیت حسابداری است و براساس تحقیقات مشاهده‌ای که در بازارهای سرمایه بر اساس بازار کارآمد انجام گرفته است به این مطلب می‌رسیم که سود حسابداری محتوای اطلاعاتی دارد (شباهنگ، ۱۳۸۱: ۱۷۸). هدف تحقیق حاضر بررسی رابطه سود حسابداری و حسابرسی شده با قیمت سهام در بازار مالی کشور است.

۲- ادبیات نظری و پیشینه تحقیق

بازار سرمایه زمانی کارا می‌باشد که قیمت‌ها منعکس کننده تمام اطلاعات موجود در بازار باشد. اگر در بازار کارا نابرابری اطلاعات (عدم تقارن اطلاعاتی) وجود داشته باشد کارایی بازار زیر سؤال خواهد رفت^۱ (واتس، ۲۰۰۷: ۱۵). پس بدون شک آنچه به کارایی بازار سرمایه کمک خواهد نمود ارائه اطلاعات مربوط و به موقع شرکت‌ها برای همه استفاده کنندگان از اطلاعات مالی می‌باشد.

در بازار کنونی سرمایه گذاران با استفاده از اطلاعات منتشره توسط شرکت‌ها،

۱. Watts - 2007

۱۱۲ پژوهشنامه حسابداری مالی و حسابرسی، سال سوم، شماره یازدهم، پاییز ۱۳۹۰

بورس، جراید و... اقدام به سرمایه گذاری از طریق خرید سهام می نمایند. اما مهم ترین اطلاعاتی که سرمایه گذاران را در این امر یاری خواهد نمود صورت های مالی میان دوره ای چه به صورت واقعی و چه به صورت پیش بینی شده توسط شرکت های پذیرفته شده در بورس و همچنین صورت های مالی پایان دوره و قبل از حسابرسی و بعد از حسابرسی آن صورت های مالی می باشد. مطابق تحقیق های به عمل آمده (رایلی، ۲۰۰۰: صص ۷۳۸-۷۱۵؛ روس، ۲۰۰۷: صص ۱۹-۱ و اولسون، ۲۰۰۲) رفتار کلیه سرمایه گذاران در قبال اعلام سود حسابداری از طریق انتشار صورت های مالی تغییر نموده و این تغییر به صورت کمی در قیمت گذاری سهام به صورت کاهش و افزایش مشهود خواهد بود.

بازار سرمایه که نماد اصلی آن بورس اوراق بهادار است، رکن اساسی در تجهیز و تخصیص بهینه سرمایه و مهم ترین عامل تأثیرگذار بر توسعه اقتصادی می باشد. در کشورهایی که بازار سرمایه توسعه یافته ای دارند شرکت ها و جوه نقد مورد نیاز خود را آسان تر و ارزان تر تأمین می نمایند که این امر به نوبه خود، تداوم و تسریع فعالیت های اقتصادی را منجر می گردد.

از آنجا که سود شرکت از مهم ترین شاخص های اقتصادی می باشد. بنابراین ضرورت دارد که نحوه تعیین و اعلام سود شرکت با دقت بیشتری مورد بررسی قرار گیرد. اعلام موضوع تحقیق به عنوان اولویت پژوهشی سازمان بورس اوراق بهادار و همچنین تدوین استاندارد حسابرسی شماره ۳۴۰ و الزام حسابرسی بر رعایت آن در رسیدگی به اطلاعات مالی آتی شرکت ها، بیانگر ضرورت و اهمیت انجام این تحقیق در بازار سرمایه کشور به شمار می آید.

براساس تحقیقات انجام شده در دنیا و سوابق موجود یکی از عوامل مؤثر بر قیمت سهام در بازار سرمایه، سود هر سهم، سود حسابداری و سود حسابرسی شده است. با عنایت به سوابق تحقیقات انجام شده، تغییرات سود سهام و قیمت سهام بر تصمیم گیری

استفاده کنندگان اثر دارد^۱ (تیتمن، ۲۰۰۸: صص ۱۶۹).

فخاری به « بررسی تأثیر انتشار گزارشات میان دوره‌ای بر قیمت و حجم مبادلات سهام شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران » پرداخته است. ایشان در تحقیق خود تأثیر انتشار ۵۶ گزارش میان دوره‌ای را بر قیمت و حجم مبادلات سهام در فاصله سال‌های ۱۳۷۰ الی ۱۳۷۳، مربوط به تعداد ۲۲ شرکت از شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران را مورد بررسی قرار داده است. فخاری با محاسبه بازده غیر عادی با استفاده از قیمت و شاخص‌های هفتگی و محاسبه متوسط گردش و دفعات سهام با استفاده از روش بیور^۲ اثر انتشار گزارشات میان دوره‌ای را بر قیمت و حجم مبادلات بررسی و نتیجه می‌گیرد که در هفته‌های اعلام، نرخ‌های بازده غیر عادی معنی داری (مثبت یا منفی) و همچنین افزایش حجم و دفعات معاملات سهام مشاهده شده باعث تایید فرضیه‌های تحقیق شده است.

نوروش و مشایخی محتوای افزاینده اطلاعاتی ارزش افزوده اقتصادی و ارزش افزوده نقدی در مقابل سود حسابداری و وجوه نقد حاصل از عملیات را مطالعه کرده‌اند. آن‌ها نشان دادند سود حسابداری دارای محتوای افزاینده اطلاعاتی نسبت به سایر متغیرهای مطالعه شده است ولی وجوه نقد عملیاتی ارتباطی معنی داری با بازده سهام نداشته و فاقد محتوای افزاینده اطلاعاتی نسبت به سود حسابداری و ارزش افزوده اقتصادی و نقدی می‌باشد (نوروش و مشایخی، ۱۳۸۳: صص ۱۵۰-۱۳۱).

عرب مازار یزدی و همکاران محتوای اطلاعاتی جریان‌های نقدی و تعهدی در بازار سرمایه ایران را مورد بررسی قرار دادند. یافته‌های تحقیق بر وجود محتوای افزاینده اطلاعاتی سود نسبت به جریان‌های نقدی عملیاتی دلالت دارد. همچنین اقلام تعهدی نسبت به جریان‌های نقدی عملیاتی دارای محتوای افزاینده اطلاعاتی است (عرب مازار یزدی، ۱۳۸۵: صص ۱۱۱).

۱. Titman

۲. Beaver

طی سال‌های متمادی مطالعات بسیاری در مجامع دانشگاهی و تحقیقاتی در خارج از کشور نیز انجام شده است از جمله توسط رایلی^۱ (۲۰۰۰: صص ۷۱۵-۷۳۸)، هول تاسن و روس^۲ (۲۰۰۱: صص ۱۵-۳)، چن و زنگ^۳ (۲۰۰۳: صص ۱۰۲۰-۱۰۵۱)، فرانسیس، لافوند و اولسون^۴ (۲۰۰۴: صص ۹۶۷-۱۰۱۰) که همگی تأثیرپذیری قیمت سهام ناشی از اعلام سود سالیانه را بررسی کرده و به این نتیجه رسیدند که اعلام سود سالیانه اطلاعات مفیدی به بازار سرمایه منتقل می‌کند.

کین و توماس^۵ (۲۰۰۰) محتوای اطلاعاتی و مربوط بودن سود به قیمت سهام را مورد مطالعه قرار دادند. نتایج تحقیق حاکی از آن است که محتوای اطلاعاتی متغیرهای حسابداری طی دوره تحقیق ثابت و بدون تغییر بوده است، در حالی که مربوط بودن متغیرهای حسابداری به ارزش شرکت سیر نزولی داشته‌اند.

بارت^۶ (۲۰۰۲) به بررسی این موضوع پرداخته که تجزیه سود حسابداری تا چه اندازه به پیش بینی سود غیر عادی کمک می‌کند و تغییرات ارزش بازار سهام عادی را توضیح می‌دهد. نتایج تحقیق دلالت بر آن دارد که تجزیه سود به دو بخش تعهدی و نقدی باعث کاهش خطای پیش‌بینی ارزش بازار سهام می‌گردد. در تحقیقی دیگر بارت بیان می‌دارد که سودهای حسابرسی شده اعتبار سودهای حسابداری گزارش شده (اعلامی) توسط واحد انتفاعی را افزایش می‌دهد.

بیور و همکاران (۲۰۰۴) مربوط بودن اجزای نقدی و تعهدی سود به ارزش شرکت را مورد بررسی قرار دادند. در این تحقیق بخش تعهدی سود به چهار جزء تقسیم شده است. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد، با در نظر گرفتن سود غیر عادی و ارزش بازار شرکت به عنوان متغیرهای وابسته، تفکیک بخش تعهدی سود به اجزای تشکیل دهنده

۱. Reily

۲. Holthausen & Ross

۳. Chen & Zhang

۴. Francis & Lafond & Ohlsson

۵. Kin and Thomas

۶. Barth

آن باعث کاهش خطای پیش بینی ارزش بازار شرکت می شود. همچنین بیور تحقیقی در مورد نقش سود حسابداری در تعیین ارزش واحد انتفاعی به صورت روابط ریاضی ارائه نموده است.

دیچاو و همکاران^۱ (۲۰۰۴) پایداری و قیمت گذاری اجزای نقدی سود را مورد بررسی قرار دادند. آن‌ها اجزای نقدی سود را به سه جزء مانده وجوه نقد، وجوه نقد پرداختی به اعتبار دهندگان و وجوه نقد پرداختی به سهامداران تجزیه کردند و دریافتند اجزای پایدارتر سود که در این تحقیق وجوه پرداختی به سهامداران بوده، رابطه معنی داری با قیمت سهام دارد.

یوش سالتو^۲ (۲۰۰۷) درباره اجزای سود و مفید بودن آن‌ها برای سرمایه گذاران در تعیین ارزش شرکت و انعکاس سود به عنوان رقمی که محتوای اطلاعاتی دارد و ابزاری برای دلگرم کردن مدیران در کفایت تلاش‌هایشان است، تحقیقی انجام داده است.

لندسمن^۳ (۲۰۰۹) در تعیین ارزش شرکت با استفاده از سود حسابداری بیان می کند که سود در صورتی می تواند در تعیین ارزش شرکت به سرمایه گذاران کمک کند که توان توضیح تغییرات بازده سهام را داشته باشد و سود باید مربوط و قابل اتکاء باشد تا در قیمت سهام منعکس شود.

۳- اهداف تحقیق

سود حسابداری در چارچوب اصول پذیرفته شده حسابداری اندازه گیری می شود که هدف از این اندازه گیری، تعیین عملکرد واحد تجاری در طی یک دوره مالی می باشد. فراهم آوردن اطلاعات مبسوط در مورد قیمت سهام شرکت‌ها و همچنین لزوم سرعت در واکنش نسبت به تغییرات روزمره و پیایی بازارهای سرمایه موجب اهمیت سود حسابداری و حسابرسی شده زیرا سود از مهم ترین عوامل و متغیرهای تأثیرگذار و

۱. Dechow

۲. Salto

۳. Landsman

۱۱۶ پژوهشنامه حسابداری مالی و حسابرسی، سال سوم، شماره یازدهم، پاییز ۱۳۹۰

تعیین کننده قیمت سهام در بازار های سرمایه است و از طرفی مهم ترین ابزار ارزیابی عملکرد مدیریت نیز می باشد. بنابراین از دیدگاه اطلاعاتی، سود نتیجه فعالیت حسابداری است. از این رو هدف از این مطالعه بررسی آثار دو متغیر عمده بازار مالی، یعنی سود حسابداری و سود حسابرسی شده بر قیمت سهام است. اهداف اصلی تحقیق عبارتند از:

- بررسی رابطه سود حسابداری و سود حسابرسی سالیانه بر قیمت سهام شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار.
- بررسی رابطه سود حسابداری تحقق یافته پایان دوره و سود حسابرسی شده پایان دوره بر قیمت سهام شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار.
- بررسی رابطه سود حسابداری و سود حسابرسی شده میان دوره بر قیمت سهام شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار.

۴- فرضیه های تحقیق

سؤال اصلی تحقیق این است؛ آیا قیمت سهام شرکت با سود حسابرسی شده نسبت به سود حسابداری رابطه قوی تری دارد؟ با توجه به اهداف و سؤال تحقیق، فرضیه های زیر مورد نظر می باشد:

- ۱- سود حسابرسی شده پایان سال مالی نسبت به سود حسابداری سالیانه با قیمت سهام شرکت رابطه قوی تری دارد.
- ۲- سود حسابرسی شده میان دوره نسبت به سود حسابرسی شده پایان دوره با قیمت سهام شرکت، اعلامی میان دوره (۶/۳۱) رابطه قوی تری دارد.
- ۳- سود حسابرسی شده پایان دوره نسبت به سود حسابداری تحقق یافته اعلامی پایان دوره با قیمت سهام شرکت رابطه قوی تری دارد.
- ۴- سود حسابرسی شده میان دوره نسبت به سود حسابداری تحقق یافته اعلامی میان دوره با قیمت سهام شرکت رابطه قوی تری دارد.

۵- روش تحقیق و جامعه آماری

تحقیق حاضر از نظر ماهیت موضوع کاربردی و از نوع تحقیقات توصیفی - پیمایشی محسوب می‌گردد و روش جمع آوری داده‌ها و اطلاعات از دو روش کتابخانه ای و میدانی استفاده شده است. در بخش کتابخانه ای، مبانی نظری و پیشینه تحقیق عمدتاً از مقالات اخذ شده از اینترنت، کتاب‌ها، نشریات و مجلات تخصصی فارسی و لاتین جمع آوری شده است و در بخش میدانی به منظور جمع آوری داده های مورد نیاز از بانک اطلاعاتی نرم افزارهای تدبیر پرداز و ره آورد نوین و همچنین سایت سازمان بورس اوراق بهادار تهران استفاده شده است. به عبارتی چک لیستی از متغیرهای تحقیق تهیه و سپس اطلاعات مورد نیاز و مندرج در چک لیست را از طریق بررسی اسناد و مدارک موجود در سازمان بورس استخراج شده است.

در این تحقیق تمام شرکت‌هایی که در طی سال‌های ۱۳۸۴ الی ۱۳۸۷/۰۴/۳۱ در بورس اوراق بهادار ایران فعال بوده‌اند، به عنوان جامعه آماری مورد مطالعه قرار گرفته‌اند. جامعه آماری این تحقیق شامل ۴۲۰ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. در این تحقیق با توجه به بازه زمانی انتخابی ۱۳۸۷-۱۳۸۴، تلاش شده شرکت‌هایی که به طور مستمر بیش از سه ماه نماد آن‌ها متوقف بوده یا معامله نشده‌اند، حذف شوند. تعداد ۲۹۷ شرکت که طی این بازه زمانی معامله نشده‌اند، حذف و تعداد ۱۲۳ شرکت که بیشترین معاملات را در این بازه زمانی به خود اختصاص داده‌اند، باقی ماندند. با توجه به محدودیت اطلاعات که توسط سازمان بورس نیز مورد تایید قرار گرفت ناگزیر روش نمونه گیری در دسترس مورد استفاده قرار گرفت (سکاران، ۱۳۸۰: ۳۰۶).

بدین ترتیب تعداد ۳۱ شرکت با توجه به اطلاعات موجود به عنوان نمونه انتخاب و بررسی شد (جدول شماره ۱).

جدول ۱- فهرست شرکت‌های مورد بررسی

پتروشیمی خارک	توسعه شهری توس گستر
ایران خودرو	لیزینگ ایران
پتروشیمی اراک	بانک کارآفرین
سایپا	پتروشیمی اصفهان
زامیاد	سیمان دورود
سیمان فارس و خوزستان	البرز دارو
سیمان تهران	سیمان سپاهان
سنگ آهن گل گهر	توسعه معادن روی ایران
تراکتور سازی ایران	شرکت صنعتی و معدنی چادرملو
پاکسان	داروسازی جابر ابن حیان
کیمیا دارو	سرمایه گذاری ساختمان ایران
گروه دارویی سبحان	سرمایه گذاری توسعه معادن و فلزات
نفت پارس	تولید تجهیزات سنگین- هپکو
باما	ایران ارقام
آبسال	بانک پارسیان
پارس خودرو	

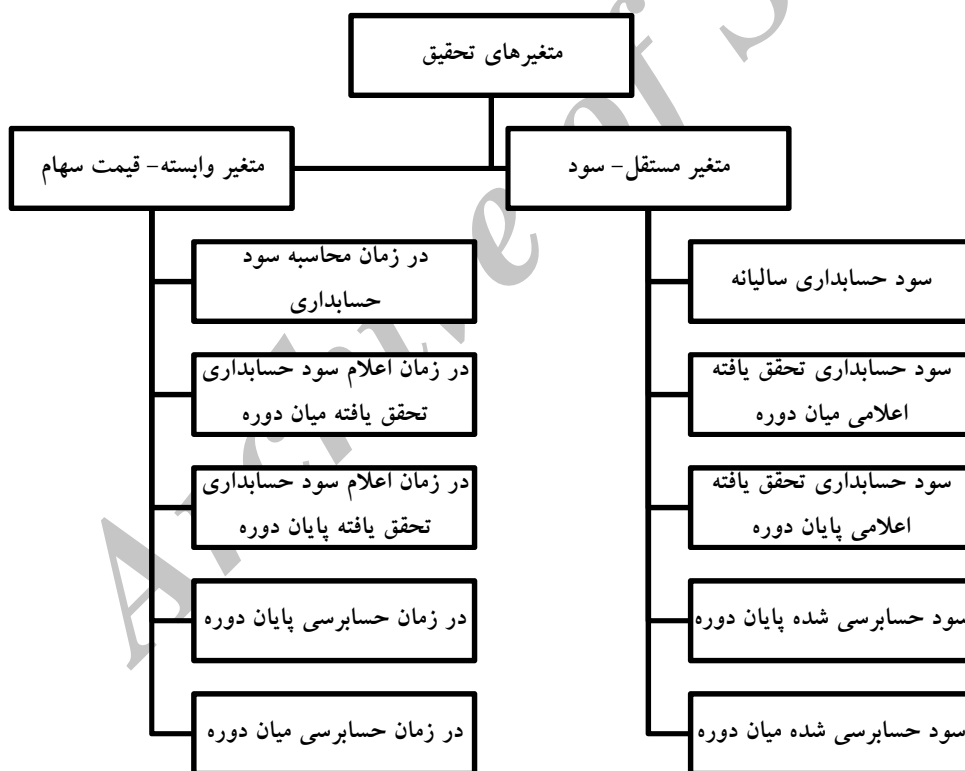
*منبع: یافته های پژوهشگر

۶- متغیرهای تحقیق و روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

متغیرهای اصلی این تحقیق عبارتند از سود حسابداری سالیانه، سود حسابداری تحقق یافته پایان دوره، سود حسابداری تحقق یافته میان دوره، سود حسابرسی میان دوره و سود حسابرسی پایان دوره به عنوان متغیرهای مستقل و قیمت سهام در زمان محاسبه سود حسابداری، قیمت سهام در زمان حسابرسی سالیانه، قیمت سهام در زمان حسابرسی میان دوره، قیمت سهام در زمان اعلام سود حسابداری تحقق یافته میان دوره و قیمت سهام در زمان اعلام سود حسابداری تحقق یافته پایان دوره به عنوان متغیر

وابسته انتخاب شده‌اند.

سود حسابرسی شده عبارت است از سودی که بر حسب استاندارد ۳۴۰ حسابرسی به سازمان بورس اوراق بهادار گزارش می‌شود. سود حسابداری تحقق یافته و اعلامی سودی است که شرکت‌های پذیرفته شده در بورس به صورت سود میان دوره ای و سود پایان دوره ای گزارش و اعلام می‌نمایند که در واقع همان سود واقعی شرکت‌ها می باشد. در این تحقیق برای دستیابی به اهداف تحقیق بر اساس مدل عملیاتی (نمودار شماره ۱) از آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است.

نمودار ۱- مدل عملیاتی تحقیق

۷- نتایج آزمون فرضیه‌ها

فرضیه ۱: سود حسابداری شده پایان سال مالی نسبت به سود حسابداری سالیانه با قیمت سهام شرکت رابطه قوی‌تری دارد. فرضیه مذکور از نظر آماری به شرح زیر بیان می‌گردد:

سود حسابداری شده پایان دوره نسبت به سود حسابداری سالیانه شرکت رابطه قوی‌تری با قیمت سهام ندارد.

$$H_0: r_1 \leq r_2$$

سود حسابداری شده پایان دوره نسبت به سود حسابداری سالیانه شرکت رابطه قوی‌تری با قیمت سهام دارد.

$$H_1: r_1 > r_2$$

جدول ۲ - بررسی ضریب همبستگی سود حسابداری شده و سود حسابداری سالیانه با قیمت سهام

نتیجه آزمون فرضیه	ضریب همبستگی	سطح معنی داری	متغیر وابسته	متغیر مستقل
تأیید فرضیه تحقیق	۰/۸۹۷	۰/۰۰۰	قیمت سهام در زمان حسابداری	سود حسابداری شده سالیانه
	۰/۸۱۰	۰/۰۰۰	قیمت سهام در زمان محاسبه سود حسابداری	سود حسابداری سالیانه

*منبع: یافته‌های پژوهشگر

همان‌گونه که در جدول شماره (۲) ملاحظه می‌گردد ضریب همبستگی سود حسابداری شده شرکت‌ها با قیمت سهام ۰/۸۹۷ با سطح معنی داری ۰/۰۰۰ است در حالی که ضریب همبستگی سود حسابداری سالیانه شرکت با قیمت سهام با سطح معنی داری ۰/۰۰۰، ۰/۸۱۰ می‌باشد. بنابراین با اطمینان ۹۵٪ می‌توان قضاوت نمود که سود حسابداری شده رابطه قوی‌تری نسبت به سود حسابداری سالیانه شرکت‌ها با قیمت سهام دارد بنابراین فرضیه تحقیق تایید و فرضیه مقابل رد می‌گردد.

فرضیه ۲: سود حسابرسی شده میان دوره نسبت به سود حسابرسی شده پایان دوره با قیمت سهام اعلامی میان دوره (۶/۳۱) رابطه قوی تری دارد. فرضیه مذکور از نظر آماری به شرح زیر بیان می گردد:

سود حسابرسی شده میان دوره ای رابطه قوی تری نسبت به سود حسابرسی شده پایان دوره با قیمت سهام اعلامی میان دوره ندارد.

$$H_0: r_1 \leq r_2$$

سود حسابرسی شده میان دوره ای رابطه قوی تری نسبت به سود حسابرسی شده پایان دوره با قیمت سهام اعلامی میان دوره دارد.

$$H_1: r_1 > r_2$$

جدول ۳- بررسی ضریب همبستگی سود حسابرسی شده میان دوره و پایان دوره با قیمت سهام اعلامی میان دوره

نتیجه آزمون فرضیه	ضریب همبستگی	سطح معنی داری	متغیر وابسته	متغیر مستقل
رد فرضیه	۰/۷۶۲	۰/۰۰۰	قیمت سهام در زمان حسابرسی سود میان دوره	سود حسابرسی شده میان دوره
تحقیق	۰/۸۰۲	۰/۰۰۰	قیمت سهام در زمان حسابرسی سود میان دوره	سود حسابرسی شده پایان دوره

*منبع: یافته های پژوهشگر

همان گونه که جدول شماره (۳) نشان می دهد ضریب همبستگی سود حسابرسی شده میان دوره با قیمت سهام با سطح معنی داری ۰/۰۰۰، ۰/۷۶۲ است و ضریب همبستگی سود حسابرسی شده پایان دوره با قیمت سهام در سطح معنی داری ۰/۰۰۰، ۰/۸۰۲ می باشد. بنابراین ملاحظه می گردد که همبستگی سود حسابرسی شده پایان دوره با قیمت سهام از سود حسابرسی شده میان دوره با قیمت سهام بیشتر است. بنابراین با اطمینان ۹۵٪ می توان قضاوت نمود که سود حسابرسی شده پایان دوره رابطه قوی تری

۱۲۲ پژوهشنامه حسابداری مالی و حسابرسی، سال سوم، شماره یازدهم، پاییز ۱۳۹۰

نسبت به سود حسابرسی شده میان دوره با قیمت سهام دارد. بنابراین فرضیه تحقیق (H_1) رد و فرض مقابل (H_0) پذیرفته می‌شود.

فرضیه ۳: سود حسابرسی شده پایان دوره نسبت به سود حسابداری تحقق یافته اعلامی پایان دوره با قیمت سهام شرکت رابطه قوی‌تری دارد. فرضیه مذکور از نظر آماری به شرح زیر بیان می‌گردد:

سود حسابرسی شده پایان دوره رابطه قوی‌تری نسبت به سود حسابداری تحقق یافته اعلامی پایان دوره با قیمت سهام ندارد.

$$H_0: r_1 \leq r_2$$

سود حسابرسی شده پایان دوره رابطه قوی‌تری نسبت به سود حسابداری تحقق یافته اعلامی پایان دوره با قیمت سهام دارد.

$$H_1: r_1 \geq r_2$$

جدول ۴- بررسی ضریب همبستگی سود حسابرسی شده پایان دوره و سود حسابداری تحقق یافته

اعلامی پایان دوره با قیمت سهام

نتیجه آزمون فرضیه	ضریب همبستگی	سطح معنی داری	متغیر وابسته	متغیر مستقل
رد فرضیه	۰/۸۰۲	۰/۰۰۰	قیمت سهام در زمان حسابرسی سود پایان دوره	سود حسابرسی شده پایان دوره
تحقیق	۰/۸۸	۰/۰۰۰	قیمت سهام در زمان اعلام سود حسابداری تحقق یافته پایان دوره	سود حسابداری تحقق یافته اعلامی پایان دوره

*منبع: یافته‌های پژوهشگر

با توجه به جدول شماره (۴) ضریب همبستگی سود حسابداری تحقق یافته اعلامی پایان دوره در سطح معنی‌داری ۰/۸۸، ۰/۰۰۰ و سود حسابرسی شده پایان دوره با قیمت سهام در سطح معنی‌داری ۰/۸۰۲، ۰/۰۰۰ می‌باشد. بنابراین فرضیه تحقیق رد و فرضیه مقابل پذیرفته می‌گردد.

ارتباط بین سود حسابداری و سود حسابرسی شده پایان دوره و میان دوره..... ۱۲۳

فرضیه ۴: سود حسابرسی شده میان دوره نسبت به سود حسابداری تحقق یافته میان دوره با قیمت سهام شرکت رابطه قوی تری دارد. فرضیه مذکور از نظر آماری به شرح زیر بیان می گردد:

سود حسابرسی شده میان دوره رابطه قوی تری نسبت به سود حسابداری تحقق یافته میان دوره با قیمت سهام ندارد.

$$H_0: r_1 \leq r_2$$

سود حسابرسی شده میان دوره رابطه قوی تری نسبت به سود حسابداری تحقق یافته میان دوره با قیمت سهام دارد.

$$H_1: r_1 > r_2$$

جدول ۵- بررسی ضریب همبستگی سود حسابرسی شده میان دوره و سود تحقق یافته میان دوره با قیمت سهام اعلامی میان دوره (۶/۳۱)

نتیجه آزمون فرضیه	ضریب همبستگی	سطح معنی داری	متغیر وابسته	متغیر مستقل
تأیید فرضیه تحقیق	۰/۷۶۲	۰/۰۰۰	قیمت سهام در زمان حسابرسی سود میان دوره	سود حسابرسی شده میان دوره
	۰/۷۰	۰/۰۰۰	قیمت سهام در زمان حسابرسی سود میان دوره	سود حسابداری تحقق یافته اعلامی میان دوره

*منبع: یافته های پژوهشگر

همان طور که جدول شماره (۵) نشان می دهد ضریب همبستگی سود حسابرسی شده میان دوره از سود حسابداری تحقق یافته اعلامی میان دوره شرکت با قیمت سهام بیشتر بوده که این امر بیانگر تأیید فرضیه تحقیق (H_1) و رد فرضیه مقابل (H_0) است. به عبارت دیگر با اطمینان ۹۵٪ می توان قضاوت نمود که سود حسابرسی شده میان دوره رابطه قوی تری نسبت به سود حسابداری تحقق یافته اعلامی میان دوره با قیمت سهام دارد.

جدول ۶- خلاصه ضرایب همبستگی متغیرهای مستقل با قیمت سهام

اولویت	ضریب همبستگی	سطح معنی داری	متغیر وابسته	متغیرهای مستقل
۱	۰/۸۹۷	۰/۰۰۰	قیمت سهام در زمان حسابرسی سود سالیانه	سود حسابرسی شده سالیانه
۳	۰/۸۱۰	۰/۰۰۰	قیمت سهام در زمان محاسبه سود حسابداری در پایان دوره	سود حسابداری سالیانه
۵	۰/۷۶۲	۰/۰۰۰	قیمت سهام در زمان حسابرسی سود میان دوره	سود حسابرسی شده میان دوره
۴	۰/۸۰۲	۰/۰۰۰	قیمت سهام در زمان حسابرسی سود میان دوره	سود حسابرسی شده پایان دوره
۲	۰/۸۸	۰/۰۰۰	قیمت سهام در زمان اعلام سود حسابداری تحقق یافته پایان دوره	سود حسابداری تحقق یافته اعلامی پایان دوره
۶	۰/۷۰	۰/۰۰۰	قیمت سهام در زمان اعلام سود حسابداری تحقق یافته میان دوره	سود حسابداری تحقق یافته اعلامی میان دوره

*منبع: یافته های پژوهشگر

به طور کلی همان گونه که در جدول شماره (۶) ملاحظه می گردد سود حسابرسی شده پایان دوره بیشترین همبستگی را با قیمت سهام دارد که در اولویت اول قرار می گیرد. پس از آن سود حسابداری تحقق یافته اعلامی پایان دوره بیشترین همبستگی را با قیمت سهام دارد و در اولویت دوم قرار می گیرد. سود حسابداری سالیانه با ضریب همبستگی ۰/۸۱ در اولویت سوم، سود حسابرسی شده پایان دوره در اولویت چهارم، سود حسابرسی شده میان دوره در اولویت پنجم و بالاخره سود حسابداری تحقق یافته اعلامی میان دوره در اولویت آخر قرار می گیرد.

۷-۱- آزمون تفاوت معناداری ضرایب همبستگی

برای مقایسه دو ضریب همبستگی به شرح زیر عمل می‌شود:

الف- فرض صفر و فرض مقابل برای نمونه برای فرضیه اول به صورت زیر است:
 همبستگی سود حسابرسی سالیانه و قیمت سهام در زمان حسابرسی با همبستگی سود حسابداری سالیانه و قیمت سهام در زمان محاسبه سود حسابداری، تفاوت معناداری ندارد.
 همبستگی سود حسابرسی سالیانه و قیمت سهام در زمان حسابرسی با همبستگی سود حسابداری سالیانه و قیمت سهام در زمان محاسبه سود حسابداری، تفاوت معناداری دارد.

$$\begin{cases} H_0 : \rho_{lxy} = \rho_{2xy} \\ H_1 : \rho_{lxy} \neq \rho_{2xy} \end{cases}$$

فرض صفر برای سایر فرضیات در جدول نوشته شده است.

ب- آماره آزمون به صورت رابطه (۱) تعریف می‌شود:

$$Z^* = \frac{Z_1 - Z_2}{\sqrt{\frac{1}{n_1 - 3} + \frac{1}{n_2 - 3}}} \quad (1)$$

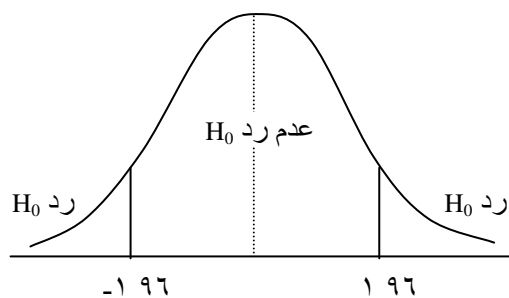
$$Z_i = 1/2 \times [Ln(1 + r_i) + Ln(1 - r_i)] \quad (2)$$

$i = 1, 2$

مقدار Z به Z فیشر معروف است و در آن Γ ضریب همبستگی پیرسون و n_1 و n_2 تعداد نمونه‌هاست (رابطه ۲).

ج- ناحیه رد و قبول فرض صفر به شرح زیر است:

د- بنابراین در صورتی که Z^* در رابطه (۱) در ناحیه رد فرض صفر قرار گیرد فرض صفر رد شده یعنی مقدار دو همبستگی با هم متفاوت است در غیر این صورت تفاوت بین دو همبستگی معنادار نیست (جدول شماره ۷).

جدول ۷- نتایج آزمون برابری دو ضریب همبستگی

فرضیات	متغیر مستقل و وابسته	پیرسون	فرض صفر	Z	*Z	مقدار احتمال (سطح معناداری)	نتیجه
فرضیه ۱	سود حسابداری سالیانه و قیمت سهام در زمان حسابداری	۰/۸۹۷	همبستگی سود حسابداری سالیانه و قیمت سهام در زمان حسابداری با همبستگی سود حسابداری سالیانه و قیمت سهام در زمان محاسبه سود حسابداری، تفاوت معناداری ندارد.	۱/۴۵۷	۱/۲۳۳	۰/۱۰۹	فرض صفر در سطح ۹۵ درصد رد نمی شود
	سود حسابداری سالیانه و قیمت سهام در زمان محاسبه سود حسابداری	۰/۸۱۰	همبستگی سود حسابداری سالیانه و قیمت سهام در زمان محاسبه سود حسابداری، تفاوت معناداری ندارد.	۱/۱۲۷			
فرضیه ۲	سود حسابداری میان دوره و قیمت سهام در زمان حسابداری سود	۰/۷۶۲	همبستگی سود حسابداری میان دوره و قیمت سهام در زمان حسابداری سود	۱/۰۰۱	-۰/۳۸۹	۰/۳۵۰	فرض صفر در سطح ۹۵ درصد رد نمی شود
	سود حسابداری پایان دوره و قیمت سهام در زمان حسابداری سود	۰/۸۰۲	همبستگی سود حسابداری پایان دوره و قیمت سهام در زمان حسابداری سود	۱/۱۰۴			
فرضیه ۳	سود حسابداری شده پایان دوره و قیمت سهام در زمان حسابداری سود	۰/۸۰۲	همبستگی سود حسابداری شده پایان دوره و قیمت سهام در زمان حسابداری سود	۱/۱۰۴	-۱/۰۱۶	۰/۱۵۵	فرض صفر در سطح ۹۵ درصد رد نمی شود

ارتباط بین سود حسابداری و سود حسابرسی شده پایان دوره و میان دوره..... ۱۲۷

				همبستگی سود حسابداری تحقق یافته اعلامی پایان دوره و قیمت سهام در زمان اعلام سود حسابداری تحقق یافته پایان دوره، تفاوت معناداری ندارد.	۰ / ۱۸۸۰	سود حسابداری تحقق یافته اعلامی پایان در زمان اعلام سود حسابداری تحقق یافته پایان دوره	
فرض صفر در سطح ۹۵ درصد رد نمی شود	۰ / ۳۰۹	۰ / ۵۰۰	۱ / ۰۰۱	همبستگی سود حسابرسی شده میان دوره و قیمت سهام در زمان حسابرسی سود میان دوره با	۰ / ۷۶۲	سود حسابرسی شده میان دوره و قیمت سهام در زمان حسابرسی سود میان دوره	فرضیه ۴
			۰ / ۱۸۶۷	همبستگی سود حسابداری تحقق یافته اعلامی میان دوره و قیمت سهام در زمان اعلام سود حسابداری تحقق یافته میان دوره، تفاوت معناداری ندارد.	۰ / ۷۰۰	سود حسابداری تحقق یافته اعلامی میان دوره و قیمت سهام در زمان اعلام سود حسابداری تحقق یافته میان دوره	

(ادامه جدول ۷)

*منبع: یافته های پژوهشگر

با توجه به آزمون تفاوت معناداری ضرایب همبستگی که برای هر چهار فرضیه انجام شد، به این نتیجه رسیدیم که برابری دو مقدار همبستگی در سطح ۹۵ درصد رد نمی شود.

۸- نتیجه گیری

با توجه به نتایج آزمون‌های انجام شده، یافته‌های زیر حاصل شد:

با توجه به تأیید فرضیه اول، برای افزایش ضریب اعتماد سرمایه گذاران به بازار سهام و افزایش شفافیت اطلاعات صورت‌های مالی، مسئولان سازمان بورس اوراق بهادار ایران به حسابرسی صورت‌های مالی و الزام شرکت‌ها باید توجه زیادی داشته باشند.

با توجه به رد فرضیه دوم، اطلاعات حسابرسی شده پایان دوره از نظر سرمایه گذاران در بازار سهام از اهمیت بیشتری برخوردار است که علت اصلی آن اهمیت سالیانه فعالیت شرکت از نظر سرمایه گذاران و اعلام قطعی سود سالیانه است.

همچنین با توجه به رد فرضیه سوم فاصله زمانی حداکثر چهار ماه بعد از سال مالی برای ارائه صورت‌های مالی حسابرسی شده شرکت‌ها در این خصوص مؤثر بوده و از طرفی طی این فاصله زمانی اطلاعات ارائه شده توسط شرکت (سود اعلامی تحقق یافته) تأثیر لازم را بر قیمت سهام گذاشته است. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که افزایش فاصله زمانی اعلام سود تحقق یافته سالیانه با سود حسابرسی شده سالیانه، تأثیر گذاری سود حسابرسی شده سالیانه را بر قیمت سهام کاهش می‌دهد.

با توجه به تأیید فرضیه چهارم، سود حسابرسی شده تأثیر بیشتری از سود حسابداری تحقق یافته اعلامی میان دوره ای شرکت‌ها داشته و بیشتر مورد توجه سرمایه گذاران بوده است. به عبارت دیگر به علت اینکه فاصله زمانی اعلام سود حسابرسی شده میان دوره حداکثر ۶۰ روز بوده که نسبت به سود حسابرسی شده سالیانه کمتر است و شرکت‌ها در فاصله زمانی محدود این اطلاعات را ارائه نموده‌اند بنابراین مورد توجه بازار سرمایه و سرمایه گذاران قرار گرفته است.

در نهایت می‌توان گفت سود حسابرسی شده پایان دوره از نظر سرمایه گذاران در بازار سهام از اهمیت بیشتری برخوردار است. همچنین سود حسابرسی شده پایان دوره از سود تحقق یافته اعلامی میان دوره ای شرکت‌ها در بین سال‌های مورد بررسی بیشتر مورد توجه سرمایه گذاران بوده است.

۹- پیشنهادها

۹-۱- پیشنهادهای کاربردی

در این بخش پیشنهادهایی برای سازمان بورس اوراق بهادار ایران ارائه می‌گردد:

- ۱- کاهش فاصله زمانی انتشار اعلامیه های حسابرسی و اعلامیه های پیش‌بینی سالیانه شرکت‌ها.
- ۲- الزام شرکت‌ها به ارائه اعلامیه های پیش‌بینی سود قبل از شروع سال مالی.
- ۳- الزام شرکت‌ها به حمایت دستورالعمل اجرایی افشای اطلاعات شرکت‌های ثبت شده نزد سازمان بورس و نظارت بر اجرای آن به صورت دوره ای و اعمال تغییرات مورد نیاز در دستورالعمل مذکور.
- ۴- با توجه به عدم ارائه کامل اعلامیه های حسابرسی شده توسط شرکت‌ها در موعد مقرر پیشنهاد می‌گردد مکانیزم‌های نظارتی در این خصوص طراحی و اجرا گردد.
- ۵- تشکیل بانک اطلاعاتی جامع و به روز برای تسریع در امر تحقیقات در این خصوص.

۹-۲- پیشنهادهایی برای تحقیق‌های آتی

- ۱- بررسی سایر متغیرهای تأثیرگذار بر قیمت سهام و مقایسه آن‌ها با اطلاعات حسابرسی شده.
- ۲- بررسی تأثیر اعلام سود حسابرسی شده بر قیمت سهام شرکت‌های اهرمی.
- ۳- بررسی رابطه سیاست‌های تقسیم سود شرکت با سود حسابرسی شده.

منابع

- سکاران، اوما، (۱۳۸۰)، " روش های تحقیق در مدیریت "، ترجمه محمد صائی و محمود شیرازی، انتشارات مرکز آموزش مدیریت دولتی.
- شباهنگ، رضا، (۱۳۸۱)، " تئوری حسابداری "، جلد اول، انتشارات سازمان حسابرسی، شماره ۱۵۷.
- عرب مازار یزدی، محمد، مشایخی، بیتا و رفیعی افسانه، (۱۳۸۵)، " محتوای اطلاعاتی جریان های نقدی و تعهدی در بازار سرمایه ایران "، بررسی های حسابداری و حسابرسی، شماره ۴: صص ۹۹-۱۱۸.
- فخاری، حسین، (۱۳۷۴)، " بررسی تأثیر انتشار گزارشات میان دوره ای بر قیمت و حجم مبادلات سهام شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران "، پایان نامه کارشناسی ارشد: صص ۹۰-۱۰۸.
- نوروش، ایرج و مشایخی، بیتا، (۱۳۸۳)، " محتوای اطلاعاتی ارزش افزوده اقتصادی و ارزش افزوده نقدی در مقابل سود حسابداری و وجوه نقد حاصل از عملیات "، فصلنامه تحقیقات مالی، شماره ۱۷: صص ۱۳۱-۱۵۰.

Barth, M.e, et al.(2002), "Constraints on Accrual Components of Earnigs in Equity Valuation. . Working Paper , Stanford University
Beaver,w.(1968), "The Value Relevance of Annual Earnings Announcements", Journal of Accounting Research ,Vol,3: pp 193-225.

Beaver, W.H.,et al(2004), "Accounting- Based Valuation Models, and The Prediction of Equity Values, Working Paper, Graduate School of Business Stanford University

Beaver,W.H.,John, R.M. and Wayne, L.,(1999), "Accruals Cash Flows, and Equity Values", Review of Accounting Studies vol ,4, No.3-4 : pp 205-229.

Barth. Mary E: William H. Beaver, Wayne R. Landsman.(2001), "The Relevance of The Value Relevance Literature for Financial

Accounting Standard Setting: Another View”, Journal of Accounting and Economics, vol 31, issues 1-3: pp 77-104

Chen, P. and Zhang, G. (2003), “Profitability, Earnings and Book Value in Equity Valuation”, Journal of Finance Vol. 7: pp 1020-1051.

Dechow, P.M., Sloan, A.R. and Richard, G. S. (2004), “The Persistence and Pricing of The Cash Component of Earnings”. Working Paper University of Pennsylvania

Dechow, I. (2005), “Measuring Value Relevance in Accounting-Based Variables without Reference to Market Prices”, www.ssrn.com.

Francis, J.R., LaFond, P., Olsson, K. and Schipper, K. (2002), “The Market Pricing of Earnings Quality and Stock Returns”; The Evidence from Accruals, www.ssrn.com

Francis, J.R., LaFond, P., Olsson, K. and Schipper, K. (2004), “Cost of Equity and Earnings Attributes”, Accounting Review, Vol. 79 : pp 967-1010.

Holthausen, R.W. and Ross, L.W. (2001), “The Relevance of The Value Relevance Literature Financial Accounting Standard Setting”. Journal of Accounting and Economics, Vol. 31, issues 1-3: pp 3-15

Kin, L. and Thomas, Z. (2000), “Bridging The Gap Between Value Relevance and Information Content”, working paper, University of British Columbia

Landsman, F. (2009), “The Effect of Annual Earnings Announcements on Equity Values”, www.ssrn.com.

Reilly, Frank, K. and Keith, C. Brown, (2000), “Investment Analysis and Portfolio Management”. Journal of Accounting & Finance, Vol. 3, No. 5 : pp. 715-738.

Salto, Yoshi, (2007), “Do One Time Components of Earnings Play Informational Roles?”, www.templeuniversity.com

Titman, S. (2008), “The Relationship Between with The Fair Value Of Share”, Journal of Accounting and Economics, Vol. 102, No. 3, pp. 159-172.

Watts, Ross, L. (2007), “An Empirical Test of The Effect of Capital Structure on Profitability”, Journal of Finance, Vol. 46, No. 2 : pp. 1-19.